

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
- hehtaariperusteinen varausmaksu
- varausajan lyhentäminen
- varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
- varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- **Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?**

Etelä-Karjalan liitto pitää varausjärjestelmään esitettäviä muutoksia kannatettavana ylisuurten ja tarkoituksettomien alueiden varausten ehkäisemiseksi. Varausmaksun suuruudeksi esitetään lakiluonnoksessa 1 euroa hehtaarilta. Jotta varausmaksulla saavutettaisiin tavoiteltu ohjausvaikutus, tulisi sen olla monikymmenkertainen.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Kaivoslaki ja luonnonsuojelulaki ovat valmistelussa yhtä aikaa ja luonnonsuojelulain käsittely on kaivoslakiluonnoksen lausuntoa annettaessa edelleen kesken. Hallitus on sopinut, että luonnonsuojelulain uudistamiseen sisällytetään säännökset malminetsinnän kieltämisestä kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa, mutta näillä alueilla geologiselle tutkimukselle on mahdollista tietyin edellytyksin myöntää poikkeus rauhoitussäännöksistä. Lisäksi hallitus on sopinut, että muilla valtion luonnonsuojelualueilla on mahdollista jatkossakin myöntää poikkeus rauhoitussäännöksistä malminetsintään, mutta edellytyksiä tiukennetaan nykyisestä. Luonnonsuojelulakiesitystä ei kuitenkaan ole vielä hyväksytty, joten Etelä-Karjalan liitto esittää, että kansallispuistot, luonnonsuojelualueet ja natura-alueet lisätään kaivoslakiesityksen 7 §:ään ja niille taataan yksiselitteinen koskemattomuus.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehtojilla? Millaisilla?

-

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Etelä-Karjalan liitto pitää hyvänä, että lakiluonnokseen on kirjattu vaatimus kunnan yleis- tai asemakaavan laatimisesta kaivosalueelle. Näin kunta päättää, onko kaivostoiminta mahdollista kunnan alueella. Lisäksi kunnan jäsenet pääsevät osallisina osallistumaan kaavatyöhön. Lakiluonnoksen tarkoituksena on lisätä kaivostoiminnan paikallista hyväksyttävyyttä.

Kaivoslain mukaista maankäyttöä ohjaa maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL). MRL 9 §:n mukaan "Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia." Kaivoshankkeen kuntakaavoituksessa voi syntyä haasteita, jos kaivostoiminta sijoittuu yhden kunnan alueelle ja vaikutukset ulottuvat toisen kunnan alueelle, esim. vesistövaikutusten osalta. Tällöin tulisi laatia kuntien yhteinen yleiskaava, MRL 46 §:n mukaisesti.

Kaivoslakiluonnoksen mukaan maakuntakaavan lisäksi alueelle tulee laatia myös yleis- tai asemakaava. Yleis- tai asemakaavan laatiminen vaatii kunnalta riittäviä resursseja. MRL:iin tulisikin lisätä säädös, jonka mukaan yleiskaavaa voitaisiin käyttää kaivostoimintaan liittyvän rakennusluvan perusteena, kuten tuulivoiman osalta MRL 77 a §:ssä on säädetty. Lisäksi MRL:iin tulisi lisätä säädös, jonka mukaan kaivostoimintaa ohjaavan yleiskaavan laatimisesta aiheutuneet kustannukset tulisi kunnan voida periä kokonaan hankkeesta vastaavalta, kuten tuulivoiman osalta MRL 77 c §:ssä on säädetty.

Kunnilla tulee olla riittävät kaavoitusresurssit yleis- ja asemakaavoitukseen kaivoslain siirtymäsäännösten noudattamista varten, jotta jo toimivien kaivosten toiminta ei esty siirtymäajan jälkeen. Kaivoslakiin tuleekin kirjata siirtymäajaksi viiden vuoden sijaan 10 vuotta, jolloin olisi riittävästi aikaa laatia ja uudistaa kuntakaavoja toimivien kaivosten alueille. Siirtymäaika olisi tällöin riittävän pitkä ja olisi sama kuin nykyisen MRL:n yhteydessä.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

-

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden

-

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Lakiluonnoksen 46 §:ssä ja 61 a §:ssä käsitellään kuntien ja maanomistajien vaikutusmahdollisuuksia malminetsintälupiin liittyvissä asioissa ja niissä esitetyt muutokset ovat aiempaan verrattuna oikeansuuntaisia, kuitenkin muotoilut jättävät tulkinnanvaraa. Lisäksi pitkät malminetsintäluvut tai etsintälupaharkinta-ajat voivat vaikuttaa negatiivisesti alueiden arvoon sekä elinkeinotoiminnan kehittämiseen, mitä seikkaa ei lakiuudistuksessa ole riittäväällä tavalla huomioitu.

Blomqvist Laura
Etelä-Karjalan liitto